

СОЦІАЛЬНА ЗГУРТОВАНІСТЬ МОЛОДІ ЯК РЕСУРС РОЗВИТКУ ГРОМАДИ: ДОСВІД ЄВРОПЕЙСЬКИХ КРАЇН ТА УКРАЇНИ

Україна та європейські країни нині перебувають у тісній співпраці на багатьох рівнях – від волонтерської діяльності та зв'язку окремих її громадян та громад до вирішення важливих питань на державному рівні. Українці вже неодноразово висловлювали бачення майбутнього власної держави саме у взаємодії із країнами Європи. Стаття розкриває поняття соціальної активності, активізації та мобілізації громади, що на пряму вказує на активні дії громад брати вирішення важливих для себе питань на себе, а не займати пасивну позицію очікування.

Детально розкривається поняття соціальної згуртованості громади, оскільки досвід політики згуртованості покладений в основу підтримки та єдності Європи. Українські громади зараз проживають унікальний досвід та демонструють не лише здатність до вирішення складних проблем, що іноді без перебільшення є питаннями життя та смерті.

Авторами розглянута праця О. Дейнеко “Дискурс-устрій соціальної згуртованості як категорії соціальної політики: досвід застосування критичного дискурс-аналізу”, у якій науковиця робить порівняльний аналіз поняття “соціальної згуртованості” в Європейському Союзі, що також висвітлено у нашому дослідженні.

Одним з основних інструментів згуртованості суспільства є волонтерство, яке стає популярним у молоді та ефективно себе зарекомендувало. У статті робиться акцент на волонтерській діяльності молоді та можливостях для українців стати волонтерами в країнах Європи. Зокрема, розглядається діяльність Європейської волонтерської служби – одного з напрямів програми “Молодь у дії”. У межах такої програми розглянемо детальніше кожен етап, який має пройти бажаний стати волонтером: пошук проєкту; пошук та налагодження співпраці з висилаючою організацією; подання кандидатури; заповнення аплікаційної форми; очікування; залагодження усіх формальностей; збір та виїзд.

Ключові слова: соціальна активність, соціальна згуртованість, громади, волонтерство, європейський досвід, євроінтеграція.

Останніми роками в українському суспільстві почали розвиватися і набирати обертів нові явища та процеси, такі як соціальна активність, соціальна мобілізація, розкриття ресурсного потенціалу та, як наслідок, згуртованість громади навколо спільної проблеми. Метою таких явищ є створення результативної, надійної та стабільної безпеки, забезпечення комфортного та безпечного проживання населення. Це своєю чергою передбачає активну та ініціативну участь жителів у розв'язанні актуальних проблем, об'єднання суспільства навколо спільної мети, ідеї розв'язання проблеми. Головною ідеєю таких явищ є не лише продуктивна взаємодія суспільства, а досягнення її активізації, включеності, згуртованості на спільних цінностях, ідеях, інтересах.

Досвід європейських країн показує, що соціальна згуртованість – це не нове явище, а процес, який розвивається впродовж багатьох поколінь суспільства, передається з покоління в покоління та є сталою, усіма прийнятою нормою.

Важливо зосередити увагу і на активізації громади, що є важливою для нашого суспільства та сприяє формуванню відповідальності громади за те, що в ній відбувається; визначеності актуальних проблем суспільства; свідомості та виражених рішеннях для покращення та вирішення визначених проблем; контролі та можливості керування ситуацією на користь громадськості залежно від ситуації; згуртованості та об'єднанні громади [1].

Явище соціальної мобілізації громади також набирає обертів у реаліях сьогодення. Саме усвідомлений вибір та добровільна участь – реакція на порушення інтересів громади, бажання змінити ситуацію та розуміння власної спроможності покращити життя громади – є ефективним спонукаючим механізмом, який підштовхує мешканців громади до дій. Самосвідомість, яка дає позитивний та ефективний результат у разі таких явищ, як активізація громади, соціальна мобільність та, як наслідок, соціальна згуртованість, що слугує мотивацією населення.

Ці процеси стали більш актуальними із початком повномасштабного вторгнення Росії в Україну 24 лютого 2022 року та наданням Україні Європейською радою статусу кандидата на вступ в Європейський Союз 23 червня 2022 року.

Питання соціальної згуртованості досліджували: А. Гриценко [3], В. Кирилук [3], О. Дейнеко [15], А. Колот [6], М. Бондаренко [14], С. Бабенко [14], О. Боровський [14], О. Оржель [9], Т. Попова [10], Т. Кицак [5], А. Черкаський [13]. Технології активізації громад вивчали О. Безпалько [1], Т. Авельцева [1], Н. Мацевко [1], Н. Махначова [7]. Питання соціальної мобілізації розкривали у своїх дослідженнях А. Садовенко [12], Л. Масловська [12], В. Середа [12], Т. Тимочко [12]. Розвиток волонтерських ініціатив як інструменту активізації людських ресурсів місцевих громад висвітлено у наукових доробках Т. Лях [17], Т. Спіріна [17].

Мета статті – здійснити теоретичний аналіз досвіду розвитку соціальної згуртованості молоді у країнах Європи; розкрити можливості розвитку громад в Україні у сучасних реаліях, зокрема шляхом волонтерської діяльності.

Методологія дослідження базується на теоретичному аналізі даних. Застосовані методи порівняння та узагальнення, синтезу та систематизації.

Нині в українському суспільстві питання активізації громади вийшло на перший план. Активізація громади має на меті об'єднання людей для обміну досвідом, а також для спільного вирішення проблем за допомогою своїх ресурсів і вмінь. Пошук загальної ідеї може додати окремій людині волі і сили для розв'язання складних проблем. Оскільки нині українське суспільство стикається з безліччю проблем та викликів, саме цей механізм є дієвим для вирішення багатьох ситуацій. Включення і заглиблення суспільства в проблеми спільноти сприяє свідомому розумінню проблем громади та виваженому пошуку шляхів їх вирішення, що підштовхує людей до розуміння важливості наслідків своїх рішень та дій. Залучення громадян до прийняття рішень щодо вирішення проблем суспільства, що сприяє формуванню свідомості та відповідальності громадян [1].

Супутнім та дотичним явищем до процесу активізації громади є соціальна мобілізація. Активне залучення всіх верств населення суспільства до вирішення пріоритетних соціальних, економічних, екологічних проблем місцевого значення – це соціальна мобілізація. Вона об'єднує всі сегменти суспільства (чоловіків, жінок, молодь, бідних/багатих, приватний сектор, місцеву владу, представників громадянського суспільства, освітні заклади) у формі партнерства заради досягнення спільної мети і призводить до активної участі громади в процесі місцевого розвитку. Соціальна мобілізація – це приведення територіальної громади у такий стан (організаційний, інституційний, ментальний), коли вона здатна вирішити проблеми, що виникли перед нею, із використанням власних ресурсів. Це включає і зміну способу мислення людей, які мають конкретну проблему, таким чином, щоб вони об'єдналися, використали свій прихований потенціал у допомозі собі самостійно [7].

Соціальна згуртованість – це стан, за якого група людей у межах певної території демонструє здатність до співпраці, що, своєю чергою, створює ініціативу можливості для продуктивних змін; це можливість без втрати індивідуальних відмінностей забезпечити координацію, співпрацю заради реалізації критично важливих цілей суспільства [3, с. 17]. Таким чином, соціальна згуртованість – це об'єднання жителів навколо однієї спільної ідеї, яка спрямована на розв'язання соціальних проблем громади, готовність мешканців до спільної дії задля продуктивних змін.

Соціальна згуртованість, включеність жителів, їхня зацікавленість і участь членів громади в житті суспільства впливає на соціально-економічний складник, соціально-політичний складник, культурний. Тож, соціальна згуртованість – це почуття солідарності й належності до суспільства, що заснований на ефективному використанні громадянських прав та інших надбань демократичного суспільства [6, с. 11].

Досвід європейських країн свідчить, що соціальна згуртованість – це процес, який розвивається впродовж багатьох поколінь суспільства. Явище, яке передається з покоління в покоління та є сталою, усіма прийнятною нормою.

О. Дейнеко у своїй праці “Дискурс-устрій соціальної згуртованості як категорії соціальної політики: досвід застосування критичного дискурс-аналізу” пропонує порівняльний аналіз поняття “соціальна згуртованість” (табл. 1) та розгляд деглумачення цього поняття в Європейському Союзі. Ми виокремили поняття та джерела, що відповідають інтересам нашого дослідження.

Таблиця 1

Порівняльний аналіз поняття “соціальна згуртованість”

№	Поняття “соціальна згуртованість”	Суб'єкт запропонованого визначення, рік
1.	Соціальна згуртованість – сукупність соціальних процесів, які допомагають прищепити особам почуття приналежності до однієї спільноти та відчувати, що їх визнають членами цієї спільноти.	Комісія генерального планування Франції, 1997 р.
2.	Соціальна згуртованість – це концепція, яка охоплює цінності та принципи, що спрямовані на те, щоб усі громадяни без дискримінації та на рівних умовах мали доступ до основних соціальних і економічних прав. Соціальна згуртованість – це флагманська концепція, яка постійно нагадує про необхідність бути колективно уважними до будь-якого виду дискримінації. Це концепція для відкритого та полікультурного суспільства.	Рада Європи, 2001 р.
3.	Спроможність суспільства забезпечувати добробут усіх своїх членів, мінімізуючи розбіжності (диспропорції) та уникаючи маргіналізації. Згуртоване суспільство – це спільнота вільних людей, які здатні до взаємної підтримки та досягають спільних цілей демократичними засобами.	Рада Європи, 2004 р.
4.	Згуртоване суспільство працює “для добробуту всіх своїх членів, протидіє відчуженню (виключенню) та маргіналізації, формує відчуття приналежності, сприяє довірі та пропонує своїм членам можливість висхідної мобільності”.	Організація економічного співробітництва та розвитку (OECD), 2011 р.
5.	Визначає соціальну згуртованість як досягну, коли відбувається “возз'єднання системної організації, заснованої на ринкових відносинах, свободі можливостей і підприємстві, з прагненням до цінностей внутрішньої солідарності та взаємопідтримки, що забезпечує відкритий доступ до вигод і захист для всіх членів суспільства”.	Європейська фундація з питань поліпшення умов життя та праці (Eurofound), 1999 р.

Джерело: [15, с. 144–145]

Отже, порівнюючи це явище в Україні та європейських країнах, можна узагальнити, що в країнах Європи соціальна згуртованість сприймається як стала норма та підтримується владою на законодавчому рівні. Україна почала свій шлях до всебічної інтеграції таких явищ у суспільство на всіх рівнях – від громад до підтримки на законодавчому рівні та влади на місцях.

Як показує Європейський досвід політики згуртованості, згуртованість (cohesion) покладена в основу підтримки та єдності Європи ще з часів заснування ЄС, починаючи, щонайменше, із середини минулого століття [4, с. 6]. Однак, на думку вчених, узагальнюючого сталого визначення поняття територіальної згуртованості досі не створено. Як зазначається у Зеленій книзі з питань територіальної згуртованості, нині розуміння цього поняття відбувається через підходи:

- поліпшення використання регіонального потенціалу та територіального капіталу;
- подолання чинників відстані у доступі до послуг, які становлять спільний економічний інтерес, та до енергетичних ресурсів;
- підтримки взаємодії через кордони та межі регіонів;
- кращої координації національних та європейських політик, які мають територіальний ефект;
- диференціації політик щодо різних територій, зокрема тих, що зустрілися з певними викликами [4, с. 6].

Однак одним з основних інструментів згуртованості суспільства є волонтерство, яке стає популярним у молоді та ефективно себе зарекомендувало. Волонтерство – це благодійність, що здійснюється фізичними особами на засадах неприбуткової діяльності, без заробітної плати, просування по службі, заради добробуту й процвітання спільнот і суспільства загалом [8].

Таким чином, на нашу думку, соціальна згуртованість та волонтерство мають спільні риси, це добровільна діяльність, яка здійснюється зацікавленими особами, об'єднаними спільною ідеєю, націлена на розв'язання соціальних проблем. Волонтерська діяльність виступає значним інструментом, який згуртовує людей навколо спільної ідеї, розв'язання соціальних проблем, що постають перед суспільством останнім часом.

У Законі України «Про волонтерську діяльність» від 19 квітня 2011 року зазначається, що волонтер – це фізична особа, яка добровільно здійснює соціально спрямовану неприбуткову діяльність шляхом надання волонтерської допомоги [11].

У Довіднику Е-Волонтерства запропоновано твердження, що волонтерська робота – це формальна чи неформальна діяльність, що здійснюється добровільно та без очікуваної винагороди, яка сприяє загальному благу, як правило, здійснюється від імені неурядової організації, об'єднання або громади [16, с. 7].

На думку вчених Т. Лях та Т. Спіріної, волонтерська діяльність – це спосіб підтримки, піклування, надання допомоги членам громади; взаємодії між людьми для спільного вироблення нових шляхів вирішення проблем, які виникають [17, с. 24].

Початком сучасного волонтерського руху в західних країнах зазвичай вважають створення Міжнародного комітету Червоного Хреста, яке ініціював 1859 року Жан Анрі Дюнан. Його ідеями стали керуватися волонтери по всьому світі. Прикладом першого волонтерського табору у сучасному розумінні можна вважати ініціативу німецької та французької молоді, в рамках якої у 1920 році у Франції під Страсбургом волонтери відновлювали зруйновані після Першої світової війни ферми в районі найбільш запеклих боїв між німецькими та французькими військами. З того часу волонтерство почало набирати розмаху і популярності всесвітнього масштабу [2, с. 5]. Нині українська держава, на жаль, вимушена продовжувати волонтерський рух у військовому напрямі, зокрема займатися відновленням пошкодженого майна громадян – від приватних будівель до парків та будівель громадського значення.

У сучасних реаліях Україна та Європейський Союз тісно співпрацюють не лише на рівні влади, а й на рівні громад та волонтерських ініціатив. Європейський Союз – це єдина система, яка складається з дружніх 27 країн-партнерів, котрі підтримують та співпрацюють між собою, одним зі спільних напрямів для всіх членів ЄС є волонтерська діяльність, розвиток молодіжних ініціатив та покращення соціального життя громадянської України. Українські волонтери взаємодіють із волонтерами з усієї Європи заради забезпечення необхідним українських військових та людей, що опинилися у скрутному становищі через повномасштабне вторгнення Росії в Україну.

У європейських країнах підтримуються молодіжні волонтерські ініціативи, є велика кількість можливостей, програм та проєктів волонтерської діяльності для молоді. Підтримка Європейським Союзом таких ініціатив молоді здійснюється через діяльність Європейської волонтерської служби – одного з напрямів програми “Молодь у дії” [2, с. 10].

Європейська волонтерська служба ЄВС (European Voluntary Service – EVS), або Європейське волонтерство, – це одна з підпрограм програми “Молодь у дії” Європейського Союзу. ЄВС дає змогу волонтерів або груп волонтерів займатися суспільно корисною діяльністю у країнах Євросоюзу та партнерських країнах, зокрема в Україні. Європейське волонтерство спрямоване на здобуття волонтерами нових необхідних компетентностей та умінь, які надалі впливатимуть на їхній особистий і професійний розвиток, за допомогою неформальної освіти. Це розвиток солідарності та толерантності серед молодих людей, популяризує та активізує до участі молоді у соціальному житті громади.

У Європейському волонтерстві може брати участь молодь віком від 18 до 30 років. До проєкту можуть брати волонтерів без досвіду чи певної кваліфікації, знання іноземної мови не є обов'язковою умовою.

Спільні для всіх та головні критерії для участі – це мотивація, вік і громадянство однієї з країн Програми. Зазвичай волонтери працюють у сфері культури, спорту, охорони довкілля, займаються з дітьми тощо [2, с. 21].

Щоб узяти участь у Програмі “Молодь у дії” за підтримки Європейської волонтерської служби, потрібно пройти певні етапи (рис. 1).

Рис. 1. Етапи реєстрації у Програмі “Молодь у дії”
(власна розробка авторів за матеріалами “Волонтером у Європу. Путівник альтруїста”)

Розглянемо детальніше кожен етап, який має пройти бажаючий стати волонтером.

1 етап. Пошук проєкту.

На сайті Європейського молодіжного порталу в Інтернеті (<http://ec.europa.eu/youth/evs/aod/>) знайти організації і описи проєктів для волонтерів за кордоном.

2 етап. Пошук та налагодження співпраці з висилаючою організацією.

Це може бути громадська організація, яка має статус юридичної особи, або можна звернутися до одного з інформаційних представників програми “Молодь у дії”, який допоможе знайти висилаючу організацію і владнати всі формальності.

3 етап. Подання кандидатури.

Наступним етапом є надсилання документів, резюме і мотиваційного листа.

4 етап. Заповнення аплікаційної форми.

На цьому етапі приймаюча і висилаюча організації узгоджують між собою, хто подаватиме заявку на фінансування проєкту. Переговори тривають до одного з п’яти термінів (1 лютого, 1 квітня, 1 червня, 1 вересня, 1 листопада). З моменту заповнення аплікаційної форми до виїзду пройде щонайменше 3 місяці.

5 етап. Очікування.

Рішення про фінансування поїздок волонтерів ухвалює Національне агентство Програми “Молодь у дії” у країні, в яку планувалася поїздка. Термін – до 8 тижнів з моменту подання заявки.

6 етап. Залагодження усіх формальностей.

Від моменту, коли надійшло позитивне рішення, до самого виїзду мине, щонайменше, 6 тижнів. Цей час потрібний, щоб залагодити всі формальності: підписати угоду, оформити закордонний паспорт, візу тощо. Перед виїздом висилаюча організація проводить для своїх волонтерів підготовчий семінар.

7 етап. Збір та виїзд.

Важливо врахувати не лише кліматичні умови країни, у яку їде волонтер, а й безпосередньо умови, у яких він буде жити. Варто звернути увагу на вид діяльності волонтера та все це врахувати під час зборів [2, с. 2–24].

Таким чином, бачимо, що така програма “Молодь у дії” за підтримки Європейської волонтерської служби слугує ще одним кроком до євроінтеграції, взаємодії України з Європейським Союзом через волонтерську діяльність. Допомагає розвитку таких явищ, як активізація молоді, мобілізація та згуртованість громади.

Висновки

Отже, згуртованість громади є шансом зближення та налагодження стосунків суспільства як у державі, так і за її межами, що слугує свідомому розумінню громадськістю своїх потреб та важливості взяття на себе відповідальності за їх вирішення шляхом волонтерства. Європейський досвід, який переймає українське суспільство, свідчить про позитивну динаміку вирішення питань громади на місцях, якщо є всі вищезазначені складники у її арсеналі.

Використана література:

- Безпалько О., Авельцева Т., Мацевко Н. Технології активізації громади : методичний посібник. Київ : Наук. світ, 2006. URL: https://childfund.org.ua/Uploads/Files/books_pdf/Tehnologii_Aktivizatsii_Gromady.pdf (дата звернення: 09.09.2022).
- Волонтером у Європу. Путівник альтруїста / упоряд.: О. Процак, М. Дуткевич. Львів : Дизайн-студія “Папуга”, 2010. 80 с. URL: [https://youthcenters.net.ua/userfiles/books/\[www.youth-worker.org.ua\]%20Волонтером%20у%20Європу.%20Путівник%20альтруїста%20\(2010\).pdf](https://youthcenters.net.ua/userfiles/books/[www.youth-worker.org.ua]%20Волонтером%20у%20Європу.%20Путівник%20альтруїста%20(2010).pdf) (дата звернення: 09.09.2022).

3. Гриненко А., Кирилук В. Вплив менталітету на соціальну згуртованість українського суспільства. *Вісник Кам'янець-Подільського національного університету імені Івана Огієнка. Економічні науки*. 2017. Т. 12, № 2. С. 15–22. URL: [http://nbuv.gov.ua/UJRN/vkpnuen_2017_12\(2\)_4](http://nbuv.gov.ua/UJRN/vkpnuen_2017_12(2)_4) (дата звернення: 09.09.2022).
4. Жаліло Я. А. Пріоритет “згуртована країна” у вимірах регіональних стратегій. Київ : УНЦПД, 2021. 32 с. URL: <http://www.ucipr.org.ua/publicdocs/Regioplatt.pdf> (дата звернення: 09.09.2022).
5. Кицак Т., Кирилук В. Соціально-трудові аспекти соціальної згуртованості суспільства. 2013. № 2. С. 171–175. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/stvtpp_2013_2_27 (дата звернення: 09.09.2022).
6. Колот А. Соціальна згуртованість як доктрина забезпечення стійкості розвитку суспільства в умовах глобальних викликів. *Україна: аспекти праці*. 2009. № 7. С. 11–19.
7. Махначова Н. М. Соціальна мобілізація та ресурсний потенціал громади. *Ефективна економіка*. URL: <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=5175> (дата звернення: 09.09.2022).
8. Мінченко Г., Ігнатуша А. Волонтерський рух: становлення та розвиток. *Освіта України в умовах військового конфлікту на Донбасі* : матеріали Всеукр. науково-практ. конф., м. Лисичанськ, 27 лют. 2017 р. URL: <http://dspace.luguniv.edu.ua/jspui/bitstream/123456789/2025/1/Minenko.pdf> (дата звернення: 09.09.2022).
9. Оржель О. Територіальні виміри згуртованості ЄС. *Вісник Національної академії державного управління*. С. 151–158.
10. Попова Т. Соціальне залучення: концептуальні підходи до визначення. *Державне управління: теорія та практика*. 2013. № 1. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Dutp_2013_1_16 (дата звернення: 09.09.2022).
11. Про волонтерську діяльність : Закон України від 19.04.2011 р. № 3236-VI: станом на 3 верес. 2022 р. *База даних “Закондавство України”* / ВР України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3236-17#Text> (дата звернення: 09.09.2022).
12. Сталлий розвиток суспільства : навчальний посібник / А. Садовенко та ін. Київ, 2011. 392 с. URL: http://msdp.undp.org.ua/data/publications/rozvytok_suspilstva_undp.pdf (дата звернення: 09.09.2022).
13. Черкаський А. Соціально-психологічні особливості групової згуртованості та їх вплив на ефективність спільної діяльності. 2012. С. 966–974. URL: <http://www.apppsychology.org.ua/data/jrn/v10/i23/99.pdf> (дата звернення: 09.09.2022).
14. Bondarenko M., Babenko S., Borovskiy O. Social cohesion in Ukraine (the experience of application of Bertelsmann Stiftung method to European social survey data). *Bulletin of Taras Shevchenko National University of Kyiv. Sociology*. 2017. Vol. 8. P. 58–65. DOI: <https://doi.org/10.17721/2413-7979/8.10>.
15. Deineko O. O. Discourse-structure of social cohesion as a category of social policy: experience of critical discourse-analysis application. *Ukrainian society*. 2021. Vol. 77, No. 2. P. 140–153. DOI: <https://doi.org/10.15407/socium2021.02.140>.
16. Kasprowicz M., Borowiecka B. E-volunteering handbook. 2014. 50 p. URL: <http://e-volunteering.eu/wp-content/uploads/2014/11/evolunteering-handbook.pdf> (дата звернення: 09.09.2022).
17. Lyakh T., Spirina T. Rozwój inicjatyw wolontariackich jako narzędzia aktywizacji zasobów ludzkich społeczności lokalnych. *Aktualne problemy społeczne Ukrainy i Polski. Aspekty partnerstwa instytucji państwowych i organizacji pozarządowych: monografia*. Chelm, 2021. P. 22–30. URL: https://elibrary.kubg.edu.ua/id/eprint/35471/1/T_Liakh_T_Spirina_Monograph_2021L.pdf (дата звернення: 09.09.2022).

References:

1. Bezpalko O., Aveltseva T., & Matsevko N. (2006) *Tekhnologii aktyvizatsii hromady [Technologies of community activation]*. Kyiv: Nauk. Svit. URL: https://childfund.org.ua/Uploads/Files/books_pdf/Tehnologii_Aktyvizatsii_Gromady.pdf (Last accessed: 26.08.2022) [in Ukrainian].
2. Protsak O., & Dutkevych M. (Uporiad.) (2010) *Volonterom u Yevropu. Putivnyk altruista [Volunteer in Europe. The altruist's guide]*. Lviv: Dyzzain-studiia “Papuha”. 80 s. URL: [https://youthcenters.net.ua/userfiles/books/\[www.youth-worker.org.ua\]%20Волонтером%20у%20Європі.%20Путівник%20альтруїста%20\(2010\).pdf](https://youthcenters.net.ua/userfiles/books/[www.youth-worker.org.ua]%20Волонтером%20у%20Європі.%20Путівник%20альтруїста%20(2010).pdf) (Last accessed: 26.08.2022) [in Ukrainian].
3. Hrynenko A., & Kyryliuk V. (2017) Vplyv mentalitetu na sotsialnu zghurtovanist ukrainskoho suspilstva [The influence of mentality on the social cohesion of Ukrainian society]. *Visnyk Kamianets-Podilskoho natsionalnogo universytetu imeni Ivana Ohiiienka. Ekonomichni nauky*, 12(2), 15–22. URL: [http://nbuv.gov.ua/UJRN/vkpnuen_2017_12\(2\)_4](http://nbuv.gov.ua/UJRN/vkpnuen_2017_12(2)_4) (Last accessed: 26.08.2022) [in Ukrainian].
4. Zhalilo Ya. A. (2021) *Priorytet “zghurtovana kraina” u vymirakh rehionalnykh stratehii [Priority “cohesive country” in terms of regional strategies]*. Kyiv: UNTsPD. 32 s. URL: <http://www.ucipr.org.ua/publicdocs/Regioplatt.pdf> (Last accessed: 26.08.2022) [in Ukrainian].
5. Kytsak T., & Kyryliuk V. (2013) Sotsialno-trudovi aspekty sotsialnoi zghurtovanosti suspilstva [Social and labor aspects of social cohesion of society]. *Sotsialno-trudovi vidnosyny: teoriia ta praktyka*, 2, 171–175. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/stvtpp_2013_2_27 (Last accessed: 26.08.2022) [in Ukrainian].
6. Kolot A. (2009) Sotsialna zghurtovanist yak doktryna zabezpechennia stiikosti rozvytku suspilstva v umovakh hlobalnykh vyklykiv [Social cohesion as a doctrine of ensuring the sustainability of society's development in the face of global challenges]. *Ukraina: aspekty pratsi*, 7, 11–19 [in Ukrainian].
7. Makhnachova N. M. (2016) Sotsialna mobilizatsiia ta resursnyi potentsial hromady [Social mobilization and resource potential of the community]. *Efektivna ekonomika*, 10. URL: <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=5175> (Last accessed: 26.08.2022) [in Ukrainian].
8. Minienko H., & Ihnatusha A. (2017) Volonterskyi rukh: stanovlennia ta rozvitok [Volunteer movement: formation and development]. *Osvita Ukrainy v umovakh viiskovoho konfliktu na Donbasi*. URL: <http://dspace.luguniv.edu.ua/jspui/bitstream/123456789/2025/1/Minenko.pdf> (Last accessed: 26.08.2022) [in Ukrainian].
9. Orzhel O. (2011) Terytorialni vymiry zghurtovanosti YeS [Territorial dimensions of EU cohesion]. *Visnyk Natsionalnoi akademii derzhavnoho upravlinnia*, 3, 151–158 [in Ukrainian].
10. Popova T. (2013) Sotsialne zaluchennia: kontseptualni pidkhody do vyznachennia [Social involvement: conceptual approaches to definition]. *Derzhavne upravlinnia: teoriia ta praktyka*, 1. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Dutp_2013_1_16 (Last accessed: 26.08.2022) [in Ukrainian].
11. Pro volontersku diialnist: Zakon Ukrainy vid 19.04.2011 r. № 3236-VI: stanom na 3 veres. 2022 r. *Baza danykh “Zakondavstvo Ukrainy”*. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3236-17#Text> (Last accessed: 26.08.2022) [in Ukrainian].
12. Sadovenko A. (2011). *Stalyi rozvytok suspilstva [Sustainable development of society]*. Kyiv. 392 s. URL: http://msdp.undp.org.ua/data/publications/rozvytok_suspilstva_undp.pdf (Last accessed: 26.08.2022) [in Ukrainian].

13. Cherkaskyi A. (2012) Sotsialno-psykholohichni osoblyvosti hrupovoi zghurtovanosti ta yikh vplyv na efektyvnist spilnoi diialnosti [Socio-psychological features of group cohesion and their impact on the effectiveness of joint activities], 966–974. URL: <http://www.apppsychology.org.ua/data/jrn/v10/i23/99.pdf> (Last accessed: 26.08.2022) [in Ukrainian].
14. Bondarenko M., Babenko S., & Borovskiy O. (2017) Social cohesion in Ukraine (the experience of application of Bertelsmann Stiftung method to European social survey data). *Bulletin of Taras Shevchenko National University of Kyiv. Sociology*, 8, 58–65. DOI: <https://doi.org/10.17721/2413-7979/8.10> [in English].
15. Deineko O. O. (2021) Discourse-structure of social cohesion as a category of social policy: experience of critical discourse-analysis application. *Ukrainian society*, 77(2), 140–153. DOI: <https://doi.org/10.15407/socium2021.02.140> [in English].
16. Kacprowicz M., & Borowiecka B. (2014) *E-volunteering handbook*. URL: <http://e-volunteering.eu/wp-content/uploads/2014/11/evolunteering-handbook.pdf> (Last accessed: 09.09.2022) [in English].
17. Lyakh T., & Spirina T. (2021). Rozwój inicjatyw wolontariackich jako narzędzia aktywizacji zasobów ludzkich społeczności lokalnych [Development of voluntary initiatives as a tool for activating the human resources of local communities]. *Aktualne problemy społeczne Ukrainy i Polski. Aspekty partnerstwa instytucji państwowych i organizacji pozarządowych*, 22–30. URL: https://elibrary.kubg.edu.ua/id/eprint/35471/1/T_Liakh_T_Spirina_Monograph_202_IL.pdf (Last accessed: 09.09.2022) [in Polish].

Kotelevets A. M., Martyniuk Ya. V. Social cohesion of youth as a resource for community development: experience of European countries and Ukraine

Ukraine and European countries today are in close cooperation at many levels – from volunteering and communication of its individual citizens and communities to solving important issues at the state level. Ukrainians have repeatedly expressed their vision of the future of their state in cooperation with European countries. The article reveals the concepts of social activity, activation and mobilization of the community, which directly indicates the active actions of communities to take on the solution of important issues for themselves, and not to take a passive position of waiting.

The concept of social cohesion of the community is revealed in detail, as the experience of cohesion policy is the basis for the support and unity of Europe. Ukrainian communities are now living a unique experience and demonstrate not only the ability to solve complex problems, which are sometimes, without exaggeration, matters of life and death.

The authors considered O. Deineko's work "Discourse structure of social cohesion as a category of social policy: the experience of applying critical discourse analysis", in which the scientist makes a comparative analysis of the concept of social cohesion in the European Union, which is also covered in our research.

One of the main tools of social cohesion is volunteering, which is becoming popular among young people and has proven itself effectively. The article focuses on youth volunteering and opportunities for Ukrainians to become volunteers in Europe. In particular, the activity of the European Volunteer Service – one of the directions of the program "Youth in Action" is considered. Within the framework of this program, we will consider in more detail each stage that a person who wants to become a volunteer must go through: searching for a project; searching for and establishing cooperation with the sending organization; submitting a candidacy; filling out an application form; waiting; settling all formalities; collection and departure.

Key words: social activity, social cohesion, communities, volunteering, European experience, European integration.

УДК 371.134

DOI <https://doi.org/10.31392/NPU-nc.series5.2022.spec.1.34>

Кошелева Н. Г.

**ФОРМУВАННЯ ГЕНДЕРНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ МАЙБУТНІХ ПСИХОЛОГІВ
В ЄВРОПЕЙСЬКОМУ ВИМІРІ ВИЩОЇ ПСИХОЛОГІЧНОЇ ОСВІТИ**

У статті розглянуто важливу проблему формування гендерної компетентності майбутніх психологів. Актуальність цього завдання зумовлена європейським вибором нашої країни та необхідністю формування гендерної культури, егалітарного мислення і толерантності українського суспільства. Визначено, що психологи можуть ефективно сприяти цьому процесу засобами психологічної просвіти і психологічної допомоги. Показано, що сформованість гендерної культури є одним із вагомих чинників, який дасть змогу нашому суспільству ментально наблизитись до європейської свідомості та способу мислення. Обґрунтовано, що надання психологічної допомоги має здійснюватися з урахуванням гендерних аспектів, оскільки основою багатьох психологічних проблем є гендерні характеристики особистості.

Проаналізовані наукові праці, присвячені вивченню феномена гендерної компетентності. Визначено, що в основі її формування лежить науковий підхід, що базується на принципі гендерної рівності. Запропоноване авторське визначення гендерної компетентності майбутніх психологів. Проаналізовані підходи дослідників до визначення компонентів гендерної компетентності. На підставі проведеного аналізу автором запропоновано структуру гендерної компетентності майбутніх психологів, яка містить мотиваційно-ціннісний, когнітивний та операційно-діяльнісний компоненти. Описано та обґрунтовано зміст кожного компонента досліджуваної компетентності.

Із метою формування гендерної компетентності майбутніх психологів розроблено для використання в процесі підготовки бакалаврів спеціальності 053 "Психологія" авторський вибірковий спецкурс "Гендерна психологія". Описано дидактичні цілі, зміст та методику його викладання, охарактеризовано методи, форми і засоби навчання. Показано,